

NEMZETKÖZI PSZICHOLÓGIAI TANÁCSADÁS A FELSŐOKTATÁSBAN: KONSZENZUÁLIS KVALITATÍV KUTATÁS

KALÓ Zsuzsa

ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Tanácsadás Tanszék
kalo.zsuzsa@ppk.elte.hu

KARNER Orsolya

ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Tanácsadás Tanszék
ELTE PPK Életvezetési Tanácsadó

KASSAI Szilvia

ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola,
ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Tanácsadás Tanszék

ROSZIK-VOLOVIK Xénia

ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola,
ELTE PPK Pszichológiai Intézet

SCHMELOWSZKY Ágoston

ELTE PPK Pszichológiai Intézet

RÁCZ József

ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Tanácsadás Tanszék
SE-ETK Addiktológiai Tanszék
Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Drogambulancia Alapítvány

ÖSSZEFOGLALÓ

Háttér és célkitűzések: A nemzetközi tanácsadás a kulturális diverzitás növekedésével párhuzamosan válik egyre fontosabb vizsgálati területté a pszichológiai tanácsadásban és a pszichoterápiában. A tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen jellegzetességeket mutat a nemzetközi tanácsadás folyamata a felsőoktatásban, és erre hogyan reflektálnak a résztvevők. *Módszer:* A tanácsadói és pszichoterápiás megközelítésű kutatócsoport konszenzuális kvalitatív kutatással tárta fel a vizsgálati kérdést. nyolc kliens (nemzetközi pszichológus hallgatók) résztvevővel és a velük tanácsadói viszonyban álló három tanácsadó szakpszichológussal készült interjú. Az interjúban a tanácsadási folyamat értékelése, a nyelv és a kulturális különbségek észlelt szerepe állt a középpontban. Ezek egyéni esetként és összehasonlításban is elemzésre

kerültek. *Eredmények:* A vizsgált interjúkban a pszichológiai tanácsadás idegen nyelven a kliens és a tanácsadó számára is pozitív tapasztalat. Az idegen nyelv (a közös élmény és a lelassulás által) inkább segíti a közös munkát. A sajátosságok elsősorban a pszichológiai tanulmányok miatt és a tanácsadói-pszichoterápiás értékelésben (kulturális élményben való elmerülésben) jelennek meg. *Következtetések:* A vizsgált nemzetközi felsőoktatási kontextusban a kliens és a tanácsadók értékelése alapján az idegen nyelv (angol) inkább segíti a pszichológiai tanácsadói folyamatot. Itt a kulturális különbségek sem gátolták a folyamatot. A nyelvhasználat nem jelent akadályt egyik fél számára sem, inkább közösséget teremt, konténer-funkcióval bír, segíti az önreflexiót és a lelassulást a tanácsadói folyamatban. A megfelelő kifejezések keresése (a pontosságra törekvés) vagy az anyanyelvvvel szemben az angol nyelv preferenciája segíti a tanácsadói munkát. Az idegen nyelvű tanácsadás facilitálja a pszichológusokat a tudatos nyelvhasználatra, ezzel erősítve a szeparáció és bevonódás dinamikáját a tanácsadási folyamatban.

Kulcsszavak: felsőoktatási tanácsadás, pszichológiai tanácsadás, multikulturális tanácsadás, idegen nyelvű tanácsadás, konszenzuális kvalitatív kutatás

BEVEZETŐ

A nemzetközi tanácsadás a kulturális diverzitás növekedésével párhuzamosan válik egyre fontosabb vizsgálati területté a pszichológiai tanácsadásban és a pszichoterápiában (National Health Service, 2011), ahol a közös nyelv a verbális interakció alapfeltétele (Constantine és mtsai, 2004; Orozco és Blando, 2010). A világ populációjának fele kétnyelvű, és a világtörténelem során jellemző volt valamilyen közvetítő nyelv használata (Marcotte és Ine, 2008). A globalizáció és migráció jelenlegi folyamataiból következik, hogy a kétnyelvűség és a közvetítő nyelv használata terjedni fog. Ez a trend a pszichológiai tanácsadásban is megmutatkozik: a tanácsadói, pszichoterápiás helyzetekben a kétnyelvűség vagy a közvetítő nyelv használata átlagos helyzetté vált (Marcotte és Ine, 2008). A pszichológiaoktatás átjárhatósága, az angol szaknyelv elvárt ismerete és használata, az európai pszichológus diploma rendszere (European Certificate in Psychology, European Federation of Psychologists'

Association, 2011), a felsőoktatás multikulturálissá válása (Halmi, 2014) is ezt a trendet követi. Nem elérhető nagy mennyiségű statisztikai adat arra vonatkozóan, hogy hány pszichológus dolgozik más nyelven is, mint az anyanyelve. A nagy-britanniai Pszichoterápiás Tanács (UK Council for Psychotherapy) jelentése szerint a klinikusok 18%-a végez több mint egy nyelven terápiát (Costa és Dewaele, 2012). Ugyanakkor az nem világos, hogy valóban végeznek-e több nyelven terápiát vagy csak a lehetőség áll fenn erre. A nemzetközi szakirodalomban egyre nő a pszichológiai tanácsadást vizsgáló kutatók száma (főként az 1990-es és 2000-es évek alatt kezdett növekedni), amelyek nagy része kvalitatív pszichológiai kutatómódszertant használ. Ennek oka, hogy egyre több tanácsadó ismeri fel a kvalitatív technikában rejlő lehetőségeket (McLeod, 2001), valamint ekkor kezdett egyre több kvalitatív tanulmányt közölni a *The Counseling Psychologist* című folyóirat (például Pope-Davis és mtsai, 2002) és a *Journal of Counseling Psychology* (például Morrow és Smith, 1994;

Rennie, 1994), továbbá tanácsadó pszichológusok egyre több szerepet vállaltak kvalitatív pszichológiai kutatómódszertani kézikönyvek írásában és szerkesztésében (McLeod, 2001). Több törekvés jelent meg annak érdekében, hogy a kvalitatív módszertant a terápia és tanácsadás folyamatának vizsgálatára alkalmassá tegyék (pl. Rennie, 1994; a Grounded Theory alkalmazása pszichoterápiában részt vevő kliensek tapasztalatainak elemzésére, vagy Hill és mtsai, 1997, által kifejlesztett Konszenzuális Kvalitatív Módszer, amely kifejezetten a tanácsadás folyamatának feltárására kidolgozott kvalitatív kutatási elrendezés). Egy kvalitatív módszerrel végzett aktív kutatói munka (azaz jelentésazonosítás, -tisztázás és annak feltárása, hogyan formálódik a jelentés) párhuzamba állítható a terápiában végzett munka bizonyos aspektusával (pl. új jelentések alkotása, belátás és megértés elősegítése és annak feltárása, hogyan konstruálódnak a személyes jelentések; McLeod, 2001; Morrow, 2007). A kvalitatív módszertan alkalmazása elősegítheti a tanácsadó pszichológus szakmai fejlődését is (Grafanaki, 1996). A pszichológiai tanácsadás feladata a jövőben is az, hogy megfelelő választ adjon a kliens problémáira és feltárja, hogy milyen csoport esetében milyen kezelés szükséges. Ehhez elengedhetetlen, hogy „meghallja” az egyének hangját. A nagy tömegeket átfogó felmérések során könnyen elvesznek azok az információk, amelyek a szubjektív beszámolókból viszont könnyen kinyerhetők, és gazdagíthatják a pszichológiai tanácsadás gyakorlatát. A tanácsadást érintő kutatások során tehát elengedhetetlen a feltárásközpontú módszerek alkalmazása és azok kombinálása kvantitatív technikákkal (Morrow, 2007; Fouad, 2013).

A kvalitatív kutatás előnye, hogy egy jól körülhatárolt kutatási területet aprólékosan

képes megvizsgálni, amely elősegítheti további kutatási kérdések, hipotézisek megalkotását (Fouad, 2013). A nemzetközi pszichológiai tanácsadás és pszichoterápia területén végzett vizsgálatok annak feltárására irányulnak, milyen tapasztalatai vannak a kliensnek és/vagy a tanácsadónak/terapeutának egy ilyen nemzetközi tanácsadói/terápiás helyzetben. A kutatások többségében a nyelvel és/vagy kulturális különbséggel kapcsolatos tapasztalatok köré szerveződik a vizsgálat fókuszja. Ez a nyelvi és kulturális fókusz jelen tanulmányunk számára is irányadó.

Multikulturalitás a pszichológiai tanácsadásban

Az utóbbi évtizedekben a tanácsadó pszichológusok kulcsszerepet töltöttek be a multikulturális kérdések elméleti és gyakorlati kezelésében és a pszichológia területén végzett vizsgálatok szervezésében. A pszichológiai tanácsadás széles társadalmi rétegek számára elérhető az ingyenes szolgáltatások szektorában szektorban is (Tuckwell, 2006). A kutatások nagy része elsősorban az Egyesült Államokból származik, ahol számos kérdést vetettek fel (például a multikulturális tanácsadói kompetenciák, a tanácsadók multikulturális képzésének kérdésköre, valamint az etnikai sokszínűség megjelenése a pszichológiai tanácsadói helyzetben (Constantine és mtsai, 2004).

A nemzetközi tanácsadás és a kultúra, illetve a kulturális különbségek kapcsolatát vizsgáló kutatások elsősorban a tanácsadó/terapeuta kulturális kompetenciáit emelik ki, illetve annak szükségességét, hogy a pszichológusképzésben a multikulturális oktatásnak is helyet kell adni. Kliensszemszögből azt a terapeutát tartották kulturálisan kompetensnek, aki nyitott volt a kliens kultúrájának megismerésére, a kulturális különbségeket

megfelelően kezelte és jól kommunikálta, felismerte, hogy a kultúra mikor kapcsolódik és mikor nem a kliens aktuális problémájához, türelmes volt és empatikus (Constantine, 2002; Rogers-Sirin és mtsai, 2015). A multikulturális tanácsadói kompetenciák – mint a tudatosság (torzítások és prekonceptiók felismerése), a kultúráról való tudás, a kulturálisan megfelelő intervenció alkalmazásának készsége valamint a multikulturális tanácsadói kapcsolat kialakítása (Collins és Arthur, 2010; Vinson és Neimeyer, 2000) – alkalmazása mellett a tanácsadó feladata, hogy minden egyes kliens esetében a kliens egyéni szükségleteit felfedezze, és ne félelemmel gondoljon azokra a helyzetekre, amikor a kliens kulturális identitását expliciten szükséges megvitatni (Kassan és Sinacore, 2016). A multikulturális tanácsadás egy olyan összetett tapasztalat, amelynek megítélése nem egységes, egyaránt vannak a kivitelezhetőséggel, eredményességgel összefüggésbe hozható pozitív és negatív tapasztalatok.

Nyelvhasználat a pszichológiai tanácsadásban

A nyelvhasználat tapasztalata fontos szempont a nemzetközi tanácsadás kutatásokban. A legtöbb esetben anyanyelven képződik le az emlékek jelentős része, épülnek ki az identitás alapjai. Ezért is merül fel kérdésként kétnyelvű kliensek esetében, hogy milyen nyelven előnyösebb tanácsadói, terápiás munkát folytatni (Espín, 2013). A tanácsadók/terapeuták tapasztalatát vizsgáló kutatások beszámolnak arról, hogy milyen stratégiákat alkalmaznak annak érdekében, hogy a nyelvi különbözőség minél kisebb akadályt jelentsen a klienssel folytatott munkában. Az egynyelvű terapeuták a kétnyelvű kliensekkel (akiknek nem az anyanyelven folyik a tanácsadás) folytatott terápia során azt tapasztalták,

hogy nagyobb figyelmet kell fordítani a kommunikációra, a jó kapcsolat kialakítására, ugyanis ilyen helyzetekben kezdetben jellemző lehet a kliens bizonyos mértékű távolságtartása a terapeutától (Bowker és Richards, 2004). A tanácsadói helyzetben a nyelvi különbség miatt megjelenő bizonytalanságot és nyugtalanságot (amely a tanácsadónál és a kliensnél is megjelenhet) a tanácsadó megértést elősegítő stratégiái tudják feloldani (Stevens és Holland, 2008).

Külföldi születésű és az adott országtól eltérő anyanyelvű tanácsadók arról számoltak be, hogy a nyelvi és kulturális különbségeket is fel tudják használni a klienssel való kapcsolat kialakításában. Ebben a helyzetben a tanácsadó kompetenciája megkérdőjeleződhet a kliens oldaláról, illetve akár a tanácsadó bizonyítási vágyában is megjelenhet ez a bizonytalanság. Ezért érdemes ezeket a különbségeket a tanácsadói helyzetben körüljárni, jól kommunikálni. A tanácsadó részéről pluszenergia-befektetést igénylő folyamat során, ha kialakul a jó kapcsolat, a kulturális és nyelvi különbségek másodlagossá válnak, és más szempontok kerülnek előtérbe, mint például a tanácsadó megértése, empátiája (Niño és mtsai, 2015). Kétnyelvű terapeuta és kétnyelvű kliens esetében (amikor egyiknek sem az anyanyelven folyik a terápia) a terapeuták arról számolnak be, hogy a kétnyelvűség tapasztalatán keresztül jobban tudnak kapcsolódni a klienshez, azaz mindkét fél számára ismerős a gondolatok, érzések másod nyelven történő kifejezésének kihívása. Ilyenkor a terapeuta tudja lehetővé tenni a kliens számára azt, hogy összeegyeztesse a származási kultúráját és nyelvét a fogadott ország kultúrájával és nyelvével (Costa, 2010).

A nyelvváltás fontos jelenség a nemzetközi tanácsadást vizsgáló kutatásokban.

A kétnyelvű kliensek a második nyelven könnyebben megfogalmazzák az anyanyelvükön tabunak számító (vagy annak érzett) témákat, például szexualitás (Espín, 2013), amikor szégyent éreznek (Dewaele és Costa, 2013), az érzelmetli tapasztalatokat (Santiago-Rivera és mtsai, 2009; Dewaele és Costa, 2013) és a traumás élményeket, ahol a nyelv-váltás értéke felbecsülhetetlen lehet (Tehrani és Vaughan, 2009). A kétnyelvű kliensek úgy vélik, hogy a kétnyelvűségnek pozitív hatása van a terápiás kapcsolatra, habár néhányan aggódtak, hogy a terapeuta valóban megérti-e őket (Dewaele és Costa, 2013).

Már a korai pszichoanalitikus esettanulmányok beszámolnak arról, hogy a kétnyelvű kliensek esetében a második nyelv használata elhárító mechanizmusként szolgálhat az erős érzelmek és a megoldatlan konfliktusok kezelésére (Marcos, 1976; Bond és Lai, 1986; Javier, 1989). A kliensek több érzelmet kifejező szó használatáról számolnak be a második nyelven (Hertel, 1994; Ramos-Sanchez, 2007). Ugyanakkor a traumás emlékekhez való hozzáférés nehezebbé válhat, ha az anyanyelvhez kötődő gyermekkori emlékek feltárására lenne szükség (Schrauf, 2000; Rozensky és Gomez, 1983; Marian és Neisser, 2000; Aragno és Schlachet, 1996).

A kétnyelvűség és a nyelv váltás a szelf fogalmához is köthető jelenség (a nyelv és a szelf kapcsolatáról lásd Kőváry, 2011). Kétnyelvű személyek arról számolnak be, hogy más embernek érzik magukat a nyelvhasználatától függően (Pavlenko, 2006; Dewale és Nakano, 2013). Ez a vizsgálati eredmény fontos lehet a terápiás munka megtervezésében, az önreflexiós képesség kialakításában a terapeuta és a kliens számára is (Fauth és Williams, 2005). A pszichoanalitikus szerzők erős szkepszissel viseltetnek a második nyelven folyó terápiákkal szemben (Bowker-

Richards, 2004; Dobroliouboa, 2011, IPA). A gyermekkori élmények és traumák az anyanyelvben vannak „kódolva”, a második nyelvre történő áttétel vagy lehetetlen, vagy érzelmi kiüresedéssel járhat, ami a terápiát megnehezíti: a terapeuta nem tudja követni a kliens érzéseit, a kliens védekezéséül használhatja a második nyelvet. A két nyelv kétféle identitást is jelent a kliens számára, ami hasításhoz vezethet, így ismét a szeparációt növeli a terapeuta és a kliens között (Greenson és munkatársai, idézi: Bowker-Richards, 2004).

Elsősorban szeparáció alakul ki a két szereplő között a terápiában, ami – ha a terapeuta többlet-erőfeszítést tesz – átalakulhat egy működő kapcsolattá (Bowker-Richards, 2004). Ugyanakkor a második nyelv facilitálhatja is a terápiás szövetség kialakulását, és azt intímébbé teheti; ha viszont ez nem következik be, akkor a terápia a második nyelven folyó felszínes „csacsogássá” válhat (Dobroliouboa, 2011).

Amint látható, vannak olyan pszichoanalitikus szerzők, akik erős szkepszissel élnek a nem anyanyelven folytatott terápiákkal kapcsolatban: de ha a terapeuta többlet-erőfeszítést tesz, akkor a terápiás kapcsolat elmélyülhet (szeparáció helyett kapcsolódás). Más szerzők – főleg olyan esetekben, ahol a terapeuta és a kliens is kétnyelvű volt – a közös második nyelv előnyeit hangsúlyozzák: a nagyon hamar kialakuló kapcsolódás határozott közelségérzéssel jár mindkét szereplő esetében (Nguyen, 2014). Erősebb a terapeuta identifikációja is a klienssel. Itt azt a veszélyt említik, hogy a második nyelv használatából adódóan a terápiás kapcsolatot fenyegető túlidentifikáció jelentkezhet (Costa, 2010, említi: Nguyen, 2014).

A fentiek alapján elmondható, hogy a nem anyanyelven folytatott terápiás munka

megítélése inkább pozitívnak látszik még a hosszú, mély terápiák esetében is.

A VIZSGÁLAT CÉLJA

A nemzetközi kutatások többsége a tanácsadói helyzet egyik oldalát (a kliens vagy a tanácsadó tapasztalatát) vizsgálja, azonban hiány áll fenn olyan kvalitatív vizsgálatokból, amelyek azonos kontextusban mindkét fél tapasztalatát egyszerre elemzik. Kutatásunk során azt vizsgáljuk, hogy milyen tapasztalata van a kliensnek és a tanácsadó pszichológusnak abban a tanácsadói helyzetben, ahol mindkettőjük számára második nyelven (angol) folyik a tanácsadás. Vizsgálatunk célja annak feltárása, hogyan látja a kliens – Magyarországon tanuló külföldi hallgató – és a tanácsadó a tanácsadás folyamatát, milyen tapasztalataik vannak az idegennyelv-használattal, hatásaival. Mi jellemzi a nemzetközi tanácsadói helyzetet a felsőoktatási pszichológiai tanácsadás kontextusában? Érvényes-e az a nézet, ami a második nyelven folyó terápiák hatékonyságát, mélységét megkérdőjelezi? A kutatás az ELTE PPK Kvalitatív Kutatócsoport és az Életvezetési Tanácsadó együttműködésében az ELTE PPK Pedagógia és Pszichológiai Kar Kutatásetikai Bizottsága engedélyével (2016/199) valósult meg.

MÓDSZER

Résztevők

A vizsgálatban részt vevő személyek két csoportja a kliensek és a tanácsadók. A kliensek nem magyar anyanyelvű egyetemi hallgatók, akiknek kellő mértékű angolnyelv-tudását az szavatolja, hogy egyetemi tanulmányaikat

angol nyelven folytatják. A tanácsadók az ELTE PPK Életvezetési Tanácsadó Központ pszichológus munkatársai, akik magyar és angol nyelven is nyújtanak pszichológiai tanácsadást az általuk kialakított hatüléses modell keretei között (Karner, 2016). Az adatgyűjtés Budapesten az ELTE PPK Életvezetési Tanácsadó Központ nemzetközi hallgatói körében, a toborzás e-mailen keresztül a résztvevők önkéntes jelentkezésével történt. A tanácsadásra általában barátok és diáktársak által találtak rá. Egy kliens hirdetésen keresztül jelentkezett be.

A kliens résztvevők átlagéletkora 29,75 (legfiatalabb 24 éves, legidősebb 37 éves), összesen 8 fő. A kliens interjúalanyok mind pszichológiai szakos hallgatók voltak, akik az interjú elkészítésének idején az egyetem angol nyelvű képzésében vettek részt. Az angol nyelvű interjúkon eredeti nyelven készült az elemzés.

Három tanácsadó szakpszichológussal készült az angol nyelvű tanácsadás tapasztalatairól magyar nyelvű interjú.

Interjúprotokoll

Kutatásunkban azt vizsgáljuk, miként hat a pszichológiai tanácsadói folyamatra az, ha a tanácsadás nem saját anyanyelven, hanem a kliens és a tanácsadó számára is közvetítő vagy idegen nyelven zajlik.

A kliens szemszögéből azt vizsgáljuk, miként hat a közvetítő nyelven – angolul – zajló tanácsadói munka, hogyan látja a tanácsadói folyamatot, valamint milyennek érzékeli a kliens a tanácsadás folyamatát és a tanácsadó tevékenységét. A félig strukturált interjú a résztvevő tapasztalatairól szól. Az interjú témakörei: 1. a tanácsadás folyamata, 2. a tanácsadásba jelentkezés okai, körülményei, 3. a tanácsadó felkészültsége, szerepe, jelentősége, 4. a közvetítő nyelv értékelése.

A tanácsadó pszichológusokkal végzett félig strukturált interjúk témakörei az angol nyelven és magyar nyelven folytatott munkájuk tapasztalatait fedi le. Témakörei: 1. angol és magyar nyelvű tanácsadás összehasonlítása, 2. a kliens problémájának feltárása, az együttműködés alakulása, 3. a pozitív élmények és 4. a problémás helyzetek leírása.

Az interjú kétszemélyes helyzetben történt. A résztvevőket biztosítottuk, hogy az interjú során a kérdésekre történő válaszadás nem kötelező, valamint az interjú megszakítható, szüneteltethető.

Az angol mint idegen nyelv

A második vagy idegen nyelv – mint alkalmazott nyelvészeti, nyelvoktatási terminológia – olyan, a személy által ismert és beszélt nyelvre utal, amelyet aktív tanulással sajátít el. Ez a tanult nyelv különbözik az anyanyelvtől és a két- vagy többnyelvűek esetében a második, harmadik stb. beszélt nyelvtől. Az idegen nyelv ismerete a minimális kompetenciától az anyanyelvi szintig terjedhet (Hamers és Blanc, 2000). A szakirodalom különbséget tesz a kétnyelvűségben az elsajátított és a veleszületett kétnyelvűség között. Jelen vizsgálatban az idegen nyelv fogalmát elsősorban a tanult idegen nyelvre és az elsajátított kétnyelvűségekre értjük.

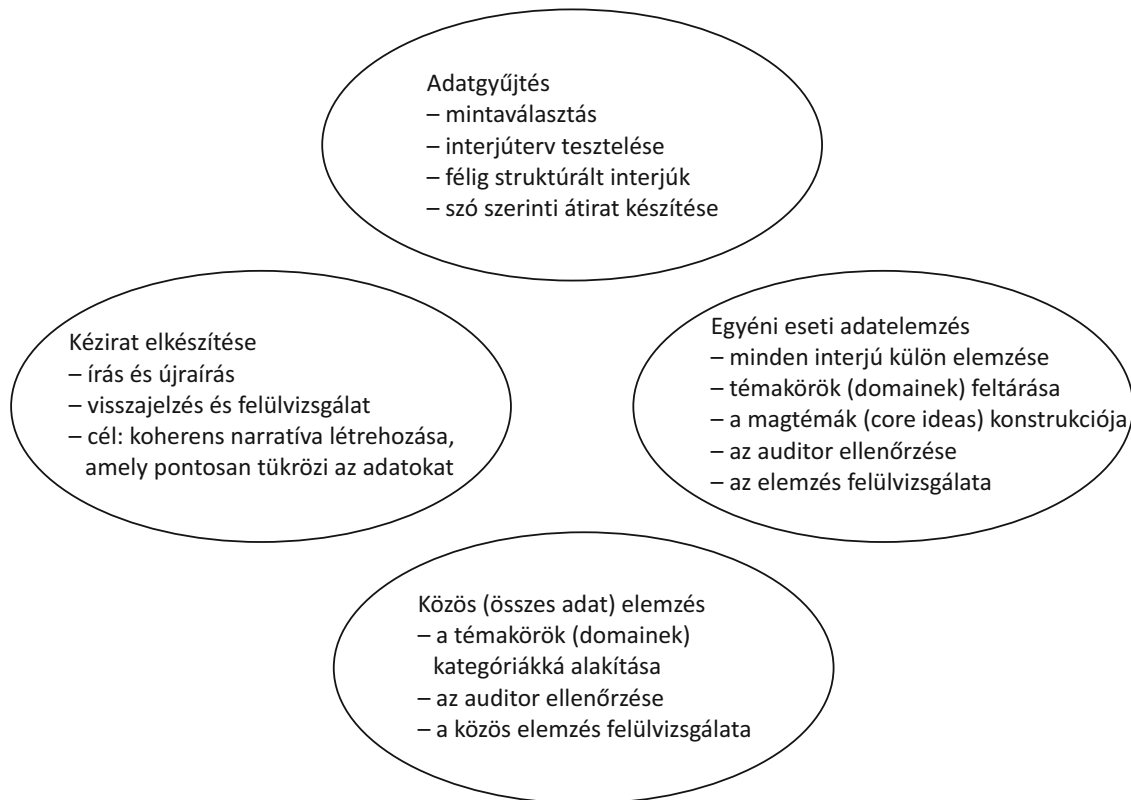
Kutatócsoport

A kutatócsoport 6 főből állt. Az adatgyűjtést 3 fő végezte. Kutatásaitikai megfontolásokból az interjú felvételét nem végezte olyan személy, aki oktatója is lehet a kutatásban résztvevő hallgatónak. Az adatelemzést 4 szerző végezte, 3 nő és 1 férfi, pszichológiai, illetve pszichiátriai végzettségi és kvalitatív módszertani háttérrel. A 4 főből 1 személy kétnyelvű.

Adatelemzés: konszenzuális kvalitatív kutatás

A konszenzuális kvalitatív kutatás (Consensual Qualitative Research, CQR, Hill, Thompson és Williams, 1997; Hill és mtsai, 2005; Fouad és mtsai, 2008) posztpozitivistakonstruktivista episztemológiai keretben induktív megközelítésben azt feltételezi, hogy ha megfelelően ellenőrzött körülmények között végezzük a kvalitatív adatelemzést, akkor az eredmény az adatok valóságát fogja tükrözni. A módszert a kvalitatív kutatásokat ért szubjektivitás kritikája hívta életre (posztpozitivizmus). A módszert a szisztematikuság és a folyamatos nyelvi és kontextuális reflexió jellemzi (konstruktivizmus). Az adatgyűjtés általában félig strukturált interjúkkal, nyitott kérdések és témakörök (topikok) mentén történik. Az adatelemzés során kis számú minta intenzív elemzése történik. Kiemelten fontos a kontextus a tapasztalat megértésében. A szubjektivitás csökkentésére a konszenzuális kvalitatív módszerben az adatelemzés 3–5 fős kutatócsoportban zajlik, és az elemzők addig egyeztetnek az eredményekről, amíg konszenzusra nem jutnak afelől, hogy az adatok mit jelentenek. Az eredmények validálását külső auditor ellenőrzi.

A vizsgálat az adatgyűjtéssel kezdődik, amely során egy jól meghatározott mintán a résztvevőknek nyitott kérdéseket tesznek fel arra inspirálva őket, hogy a tapasztalataikról nyilatkozzanak. A szóbeli interjúkról szó szerinti átirat készül. Az átiratban minden fontos lehet, ami a személyek által átélt tapasztalatot segít megérteni. A kontextusba helyezve értelmezzük a nyilatkozataikat, majd összevetjük az adatokat. Egyéni eseti adatelemzés és közös adatelemzés is történik, mindkettő az auditor felügyeletével és folyamatos felülvizsgálatra kényszerítve a kutatócsoportot.

1. ábra. A konszenzuális kvalitatív kutatás munkamenetének (Consensual Qualitative Research, CQR, Hill, Thompson és Williams nyomán, 1997) összefoglaló ábrája

Az elemzés során a témakörök (domainek) feltárása történik, ez az interjú témáinak megtalálását és az idézetek témák alá gyűjtését jelenti. Az egyes témakörök tartalmi összefoglalása a magtémák (core ideas) megalkotásával történik. Az egyes interjúk eseti elemzése és a közös (összes interjú) elemzés során az auditor a lépéseket és az eredményeket függetlenül ellenőrzi. A közös elemzésben a magtémák (core ideas) újrendezése történik meg, az összes interjút egy szöveggént kezelve (lásd 1. ábra).

EREDMÉNYEK

A kliens- és tanácsadói interjúkban a következő témakörök konszenzuális kvalitatív elemzése történt: 1. a tanácsadói szolgáltatás

megkeresésének célja; 2. a tanácsadó személyének értékelése; 3. a tanácsadás során alkalmazott technikák felidézése; 4. a tanácsadás lezárását követő értékelés és további terápiás, illetve önismereti munka iránti érdeklődés kifejezése; 5. idegen nyelven (angolul) folytatott tanácsadási folyamat megélése.

A tanácsadói szolgáltatás megkeresésének célja

A tanácsadás megkeresése minden esetben körülhatárolt, verbálisan kifejezett és a kliensek által megfogalmazott problémák és nehézségek miatt történt. Több alkalommal tanulással kapcsolatos nehézségek miatt fordultak segítségért (figyelem és koncentrációs nehézségek, illetve vizsgadruk és lánmpaláz). Előfordultak aktuális krízisek, mint

veszteségélmény és párkapcsolati nehézségek. Fokozott stresszérzés is jelen volt több alkalommal és az ezzel járó szorongás, illetve a korábbi tünetek felerősödése. A tanácsadói folyamatba való jelentkezés motivációi között pszichológiai hallgatók lévén az önismereti munka iránti fokozott érdeklődés mutatkozott meg. Azonkívül a kliensszerep kipróbálása és a tanácsadói munka iránti kíváncsiság, valamint a szakemberrel való szakmai azonosulás keresése. Feltűnik, hogy a kliensek a tanácsadói folyamat kezdetén remélték megszerezni a pszichológiai munkához szükséges tapasztalatot, saját élményt. Ebben a tekintetben túlzott elvárások voltak megfigyelhetőek.

A tanácsadók jellemzően tanulással kapcsolatos nehézségek miatti felkereséseket említenek, ám kiemelik, hogy a munka tényleges fókusza általában nem a belépéskor megfogalmazott tünetjellegű probléma. Emellett identitási krízisek, leválással kapcsolatos nehézségek és a magányosság gyakori témakörök. A felsőoktatási hallgatók szorongának: nagy teljesítményként élik meg, hogy pszichológushallgatók lehetnek, de megjelenik szorongás azzal kapcsolatosan, hogy a külföldön szerzett diploma hátrányt jelenthet nekik a munkakeresésben és bizonytalanok a szakmai jövőjüket illetően. Gyakori az önismereti célzattal való megkeresés, ami a tanácsadók számára nehézséget jelent, hiszen a hat alkalom problémaorientált fókuszú nyújt elsősorban. A kezdeti nehézségek mögött a tanácsadók mélyebb problémákat látnak. A hozott probléma „fedőtörténetként” megélése jelenik meg. A beilleszkedéssel kapcsolatos gondok és a saját csoporton belüli kiszorulás, a csoporton belüli rivalizálás megjelenése is olyan témák, amelyek előfordulnak a tanácsadói folyamat során. A tanácsadókat a tapasztalt megterhelő csoport-

dinamika foglalkoztatja. Ezzel kapcsolatosan próbálnak ok-okozati összefüggéseket találni. A külföldi hallgatók burokból élnek, ellenségesek egymással szemben, bullyingról beszélnek. Néha a tanácsadás az egyetlen külső kapcsolatuk.

A tanácsadó személy értékelése

A tanácsadó személlyel kapcsolatosan egyértelmű pozitív megítélések kerültek előtérbe, és minden esetben empátikusnak tartották őket. Két alkalommal a kliensek megjegyezték, hogy nagyon fiatalnak látták a tanácsadót. Többben úgy fogalmaztak, hogy a tanácsadó „nagyon kedves volt” („she/he was very nice”). Negatív megjegyzéseket direkt módon nem fogalmaztak meg a tanácsadókkal szemben a titoktartási keretek mellett sem.

A tanácsadók luxusmunkának tartják a munkájukat, „luxus”, „elit” kliensekkel, akik reziliensek és nagy változásokra képesek. A munka flow élménnyel jár. Hálásak, hogy itt dolgozhatnak. Szinte csak a pozitív tapasztalatokat emelik ki. A kliensek intelligensek és fejlődésre orientáltak.

Technikák

A tanácsadók különböző technikákat alkalmaztak a tanácsadási folyamat során. Kognitív direktív technikákat, mint a napló vezetése, egyéb házi feladatok feladása és relaxációs technikák alkalmazása. Egyes esetekben a kliensek emlékei alapján pszichodinamikus megközelítés jelent meg, amely abban nyilvánult meg, hogy a tanácsadók a kliensek tünetei mögött rejlő összefüggésekre utaltak és értelmezéseket alkalmaztak. A kliensek több alkalommal utaltak olyan mozzanatokra a tanácsadási folyamat során, mint az érzelmek megnevezése, az empátikus validálás, a megerősítés és a megnyugtatás.

Két esetben a dinamikus megközelítést és az értelmezéseket a kliensek elévültnek és „kelet-európainak” ítélték meg. A tanácsadói folyamatot egészében értékelve a pozitív élmények között a kölcsönös tanulási lehetőséget említették, és összességében pozitív élménynek élték meg differenciáltabb részletezés nélkül. Negatívumként megfogalmazták, hogy kevésnek érzékelték a hat alkalmat. Egyes esetekben a kliensek arra utaltak, hogy érzelmileg nem tudtak megfelelően felkészülni a lezáráshoz. Egy esetben érdekesnek, de ugyanakkor túlzottan megterhelőnek ítélte a kliens a mélyebb folyamatokkal és lélektani összefüggésekkel való munkát. Többen kezdeti csalódást éltek meg, mivel több önismeretet és a tünetek nagyobb mértékű enyhülését remélték a tanácsadói folyamatától.

A tanácsadók alapvetően nem látnak különbséget a magyar és a külföldi hallgatókkal végzett munka között. Mindkét esetben hasonló technikákat alkalmaznak. Egyik tanácsadó tapasztalata szerint a külföldi hallgatók gyakrabban hagyják abba idő előtt a tanácsadói folyamatot. Ezt gyakran a tanulásra hivatkozva teszik meg. Egy másik tanácsadó erős elköteleződést tapasztal a nemzetközi hallgatók részéről. Megjelennek a szociokulturális különbségek: az egyik országból érkezett hallgatók esetén poszttraumás tünetekkel előre számolnak (kötelező hadseregszolgálat és háborús helyzetek előfordulása miatt).

Értékelés

A tanácsadói folyamat eredményeképpen több kliens megfogalmazta, hogy a folyamatnak köszönhetően motiváltabbá váltak egy hosszabb terápiás folyamat kezdeményezésére. A kliensek megismerkedtek a terápiás keretekkel és megélték a keretekhez való szocializációs folyamatot, amire többen

reflektáltak az interjú során. Továbbá megfogalmazódott, hogy a tanácsadói folyamat révén az alapvető problémájuk nem oldódott meg, de tudatosabbá váltak, és általános belátás alakult ki. A tünetek kisebb mértékű csökkenéséről is beszámoltak a kliensek.

A tanácsadók beszámolója alapján a kereteket könnyű tartani, mert a hallgatók kötelességtudóak és motiváltak. Néhány esetben a csak önismereti kíváncsisággal érkező hallgatóknál – ahol semmilyen konkrét problémáról nem lehetett beszélni – a tanácsadás unalmassá vált.

A nyelv szerepe

A kliensek többnyire úgy ítélték meg, hogy jól tudták használni az angolt, mint közös nyelvet a tanácsadóval. Néhányan azt jelezték, hogy jobban tudják alkalmazni az angol nyelv által nyújtott lehetőségeket, amely saját megítélésük szerint az anyanyelvükkel szemben árnyaltabb kifejezésekkel rendelkezik. Egy alkalommal a házi feladatokat és a naplóvezetést a kliens inkább az anyanyelvén végezte el annak ellenére, hogy a tanácsadói folyamat angol nyelven történt. Többen úgy érezték, hogy a fordítás által érzelmileg valami elvész a mondanivalójukból. Egy személy azt fogalmazta meg, hogy az idegen nyelven lassabban tudta kifejezni magát, és úgy érezte, az idegen nyelv miatt kevésbé asszociatív, mint az anyanyelvén lenne. De a lassabb folyamat miatt ugyanakkor úgy érezte, hogy több ideje volt az átgondolásra.

A tanácsadók, ha aggódnak is a nyelvtudásuk miatt, a tanácsadás során feloldódnak, nem okoz problémát az angol nyelv. Néha ugyan „keresni kell a szavakat” vagy „szótárazni”, nehezebben találnak árnyaltabb kifejezéseket, de ez alapvetően – megítélésük szerint – nem befolyásolja a tanácsadói fo-

1. táblázat. A kliens- és tanácsadói interjúk elemzésének összefoglalása

Témakörök	Kliensinterjú	Tanácsadói interjú
Megkeresés	Normatív krízis (stressz, szorongás, figyelmi nehézség) Kíváncsiság – kliensszerep kipróbálása	Szorongás: teljesítmény- és jövőszorongás „Kilincsmondat” (fedőtörténet) Beilleszkedési problémák – kulturális különbségek Leválás (családról) Bullying a csoportban, csoporton belüli elmagányosodás, kiszorulás, rivalizáció
A tanácsadó/kliens személyének értékelése	Empatikus Fiatal „Nagyon kedves”	Kiváltságos szakmai helyzet (elittel, rugalmas fiatal felnőttekkel dolgozhat) Flow élmény a tanácsadás Hálás (hogyan itt dolgozhat) Fejlődésorientált kliensek
Tanácsadói folyamat	A tanácsadó stratégiájának kritikai megfigyelése Személyközpontú megfigyelés Belátás – a tanácsadás hasznosságáról Analitikus vs. kognitív megközelítés összehasonlítása	Kezdeti ellenállás Elég indítani a folyamatot Gyors elmélyülés Hatékony erőforrás-mobilizálás 6 alkalmas módszer hatékonysága (akkor is, ha néha tovább kell küldeni) Kulturális különbségek figyelembevétele (utána kell olvasni) Egyetlen kapcsolat a saját csoporton kívül Nincs észlelt különbség magyar és külföldi hallgatók között a tanácsadói folyamatban
A tanácsadás értékelése, további tervek	Keretek megismerése és átélése (pozitív) Tudatosság és belátás Kevés a hat alkalom (érzelmi felkészülésre, lezárásra) Motiváció további terápiára	Könnyű tartani a kereteket A „fedőtörténetet” könnyű felváltani a valós problémával és azon dolgozni
Nyelv szerepe	Közösséget teremt Lelassulás – önreflexió Konténerfunkció	Keresem a szavakat (szótárzás) A tanácsadásban nem jelent különbséget Akcentus miatt nehéz érteni

lyamatot. Egy alkalommal említésre került, hogy az idegen nyelv használata miatt jobban át lehet gondolni a dolgokat, mert lassabban lehet megtalálni a megfelelő kifejezéseket. Azok az esetek jobban „megdolgoztatják” a tanácsadókat, ahol a kliens nyelvtudása magasabb szintű. Akcentus miatt időnként nehezebb érteni a klienst.

DISZKUSSZIÓ

A tanácsadókkal és a nemzetközi kliensekkel készült interjúk a tanácsadás folyamatára kérdeztek rá öt témakörben. A konszenzuális kvalitatív elemzés a témakörök tartalmában megjelenő hasonlóságokat és különbségeket jeleníti meg.

A tanácsadási szolgálat megkeresésének célja esetén (1) a kliensek a diáktanácsadók-kal kapcsolatos szakirodalommal (Kozekiné Hammer, 2016; Kiss, 2016; Szenes és Ritoók, 2015) megegyező témákkal jelentek meg. A tanácsadók a szorongást emelték ki, továbbá a kulturális különbségeket és a beilleszkedés nehézségeit az idegen országba. A tanácsadó személyének értékelésénél (2) a kliensek reális (vö. reális kliens, Kozekiné Hammer, 2016) jellemzése mellett a tanácsadók munkájának kiemelkedően pozitív voltát hangsúlyozták (vö. ideális munkahely, Kozekiné Hammer, 2016). A tanácsadás folyamatának témájában (3) a klienseknél a kognitív és a belátásorientált (pszichoanalitikus, pszichodinamikus) ütközését emeljük ki: a kliensek kognitív terápiás elvárásokkal érkeztek, és néha belátásközpontú megközelítéssel és értelmezéssel találkoztak, amit „régimódinak”, „kelet-európainak” értékelték. A kulturális különbségek – a kliensselbeszélésekben – itt jelentek meg a legerősebben. A tanácsadók is észlelték a kulturális különbségeket, amikre igyekeztek felkészülni, illetve a tanácsadás során ezeket figyelembe venni. A tanácsadás során ezek nem feltétlenül kulturális különbségként jelentek meg, hanem a tanácsadók által észlelt szorongásként, zárt csoportkulturaként, amivel a tanácsadásban foglalkozni kellett. A tanácsadás értékelése (4) mindkét csoportban jó volt, a tanácsadók a keretek könnyű tartását emelték ki a „kötelességtudó” és motivált hallgatók (vö. ideális kliens, Kozekiné Hammer, 2016) miatt. De jelentős „lemorzsolódás” is tapasztalható egyes tanácsadók élményei alapján. A nyelv szerepe (5) kapcsán a kliensek határozottan kiemelték az angol nyelv közösségteremtő voltát. Az angol (mint idegen nyelv) használata miatti „lelassulás”, illetve az anyanyelvvél szembeni preferencia

(az angol mint „kifejezőbb” nyelv) a tanácsadási folyamat követése tekintetében pozitívan értékelt. A tanácsadóknál az idegen nyelv kevésbé volt hangsúlyos: ha esetlegesen szorongást is okozott, ez a tanácsadás folyamatát nem akadályozta, nem gátolta a korábban emlegetett tanácsadási „flow élményt”, hanem azonfelül a szavak keresése („szótárzás”) egy mélyebb feldolgozást tett lehetővé. A beszámolók alapján a hallgatók Magyarországon eltöltött ideje hatással volt a tartózkodás értékelésére: a rövidebb időt itt töltőknél (pl. Erasmus-os hallgatóknál) egyfajta kulturális sokk érezhető (pl. vélemény a magyar mentális egészséggel kapcsolatos ellátásról): feltehetően nem volt ideje ezt feldolgozni – szemben a BA- vagy MA-szinten tanuló külföldi hallgatókkal. Ez a kulturális különbség jelenhet meg a tanácsadás során szégyenként, leértékelésként, paranoid gondolatokként.

A tanácsadás folyamatát a szeparáció és kapcsolódás dinamikájával jellemezzük Bowker és Richards (2004) nyomán. A szerzők szerint az első és a második nyelv különböző identitásokkal jár, ami a kliens–terapeuta szeparációját növeli. A második nyelv védekezésként is megjelenik a kliens oldalán, ami szintén a szeparációt fokozza. Vizsgálatunkban a szeparációra utaló kulturális különbségek (pl. kognitív elvárások versus belátásorientált tapasztalatok) inkább a kliensek megfogalmazásában szerepeltek. Bowker és Richards (2004) a kapcsolódást is kiemelik a kliens–tanácsadó viszonyban a második nyelven folyó terápia során akkor, ha a terapeuta többlet-erőfeszítést tesz a kapcsolódás eléréseért. Vizsgálatunkban az idegen nyelv alkalmazása, az emiatti „lelassulás” és így a folyamat intenzívebbé válása, a „keresem a megfelelő szót” inkább a kapcsolódást erősítették minkét szereplő elbeszéléseiben. Ha

a szeparáció a tanácsadás elején erős is volt („fedőtörténetek”, nem specifikus igények-elvárások), a tanácsadási folyamat – a tanácsadók tevékenysége, a probléma „átkeretezése” révén – elmélyült és a kapcsolódás érzése nőtt. A kulturális különbségek – az ebből adódó erős szorongás, a zárt külföldi csoportkultúra – a belépésnél szintén a szeparációt erősítették, majd pedig a kapcsolódást: a szorongás csökkenésével, a szorongás alternatív magyarázatával (például a szorongás és a családi leválás közötti kapcsolat megfogalmazásával), a zárt csoportkultúrához képest egy működő „külső” kapcsolat alakult ki a tanácsadóval (ezt főleg a tanácsadók fogalmazták meg). Az idegen nyelv közösségtelentő és konténerjellegét inkább a kliensek fogalmazták meg, a tanácsadók nem elsősorban a nyelvet, hanem a nyelvhasználat által „elfedett” kulturális különbségeket hangsúlyozták. A többlet-erőfeszítés a tanácsadóknál is megjelent (például szótárazás), ami a kapcsolódást erősítette. A kapcsolódás révén a terápiás szövetség és a tanácsadói folyamat „elmélyült”: intímabb és hatékonyabbá vált. Érdekes tapasztalat volt egyes kliensek esetén az anyanyelv leértékelése. Bár az interjúkban erre vonatkozóan nem szerepelt több adat, a szakirodalom szerint (például Dobroliouboa, 2011) ez a múlttal való kapcsolatot tükrözi, azaz a múltbeli életszakasz, státusz leértékelését. Az erre vonatkozó leírás (a külföldön szerzett diploma miatti hátrány) a tanácsadói interjúkban jelent meg.

KONKLÚZIÓ

A nemzetközi pszichológiai tanácsadás egyre gyakoribb jelenség Magyarországon, megfigyeléseink szerint egyre nagyobb az igény az itt tartózkodó nemzetközi személyek kö-

rében a pszichológiai szolgáltatásokra való igény, és egyre nagyobb az a szakmai réteg, amely képes angol nyelvű pszichológiai tanácsadást nyújtani. Az ELTE Életvezetési Tanácsadóban a növekvőben lévő nemzetközi egyetemi hallgatói közösség igényeire reagálva elindult az angol nyelvű pszichológiai tanácsadás a már meglévő keretek között (hatakmalmas ülés). A szakirodalomban leginkább olyan vizsgálatok eredményeit találjuk, amelyek a kétnyelvűség hatásaival foglalkoznak (a kliens és/vagy a tanácsadó is kétnyelvű, például angol–spanyol), de a tanult (második/idegen) nyelven való pszichológiai tanácsadás jellemzőiről, a tanácsadási folyamatra, a terápiás kapcsolatra gyakorolt hatásairól, főleg a Magyarországhoz hasonló szociokulturális keretek között nem áll rendelkezésre (magyar vagy angol nyelvű) publikáció.

Az ELTE PPK Kvalitatív Kutatócsoport és az Életvezetési Tanácsadó együttműködve egy feltáró jellegű konszenzuális kvalitatív vizsgálatot tervezett a jelenség vizsgálatára. A vizsgálat célja az volt, hogy feltárja, milyen tapasztalata van a kliensnek és a tanácsadó pszichológusnak abban a tanácsadói helyzetben, ahol mindkettőjük számára második nyelven (angol) folyik a tanácsadás; mi jellemző a nemzetközi pszichológiai tanácsadásra a felsőoktatási kontextusban; és érvényes-e az a szigorú nézet, ami a második nyelven folyó terápiák hatékonyságát megkérdőjelezi.

A kutatócsoport egy Magyarországon viszonylag új megközelítéssel, a konszenzuális kvalitatív módszerrel (Consensual Qualitative Research, CQR, Hill, Thompson és Williams, 1997), a szakirodalomban egyedülállóként a kliens- és tanácsadói beszámolókat párhuzamosan és egy rendszerben vizsgálta a jelenséget. Ez a módszer a kutatócsoportban

való együttműködést és szoros egyeztetést tesz lehetővé a tagok között, amelyre a téma újdonsága és komplexitása miatt volt szükség. Így a jelenség különböző megközelítésű (tanácsadó szakpszichológus, pszichoanalitikusan orientált klinikus szakpszichológus, pszichiáter, gyakorló és elméleti) szakemberek közös – fókuszált és konszenzuális – elemzésévé válhatott.

A vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy az ELTE Életvezetési Tanácsadó egy támogató, nyitott szakmai tér a kliensek és a szakemberek számára, amelyben az alkalmazott rövid tanácsadói (hatalkalmas) modell alkalmas a meghatározott célra (önismereti úton való elindulás egy aktuális krízis, elakadás kapcsán) és a szűrésre (a probléma súlyossága alapján a klinikumba történő továbbítás). A kliensek és a tanácsadók is alapvetően pozitív élményként, érdekes szakmai tapasztalatként számoltak be az idegen nyelvű tanácsadásról. Ellentmondások a kliens- és a tanácsadói tapasztalatokban a kulturális különbségekből és kognitív elvárásokból fakadnak. A kliens pszichológushallgatók fejében ezért a tanácsadásban való részvétel sokszor egyfajta „szakmai gyakorlatként” él, a pozitív élmény forrása jellemzően az, amikor felismerik, hogy a tanácsadás hatására valóban elindulnak egy önismereti úton vagy más perspektívákat kapnak egy probléma megoldásához. A tanácsadók részéről egy

„izgalmas helyzetként” jellemezhető a nemzetközi egyetemi hallgatókkal való munka, amely kíváncsivá teszi és inspirálja őket. A beszámolók alapján a hazai és nemzetközi hallgatók problémaköre azonos, de a Bower és Richards (2004) által leírt szeparáció (a nemzetközi hallgatók szkeptikussága) és kapcsolódás (felismerés, feloldódás a tanácsadási helyzetben) dialektikája és dinamikája egy tanácsadási folyamaton belül és a tanácsadások között is a pozitív értékelés irányába mozdítja az értékelést mindkét fél számára. Kérdés, hogy ez a dinamika és együttműködés a tanácsadási folyamatban mennyire jellemző a pszichológushallgatók metaszintű megközelítésére. További vizsgálatok szükségesek ennek megválaszolására.

Az idegen nyelven végzett pszichológiai tanácsadásban a nyelvhasználat nem jelent akadályt egyik fél számára sem, inkább közösséget teremt, konténerfunkcióval bír, segíti az önreflexiót és a lelassulást a tanácsadói folyamatban. A megfelelő kifejezések keresése (a pontosságra törekvés) vagy az anyanyelvvél szemben az angol nyelv preferenciája segíti a tanácsadói munkát. Az elemzések alapján az idegen nyelvű tanácsadás segíti a pszichológusokat a tudatos nyelvhasználatra (lásd *critical language awareness*; Fairclough, 2014), ezzel erősítve a bevonódást a tanácsadási folyamatba.

SUMMARY

THE INTERNATIONAL PSYCHOLOGY COUNSELLING IN THE HIGHER EDUCATION
– A CONSENSUAL QUALITATIVE STUDY

Background and aims: The multicultural counselling psychology has been addressed with more attention recently by the global growing of cultural diversity. The aim of the study is to explore the characteristics of international counselling in the higher education, and the experience of the participants. *Method:* The consensual qualitative study paradigm was used by a research team of counselling psychologists and psychotherapists. 8 clients (international students in psychology) and 3 counselling psychologists were participating in the study. Interviews were made focusing on the evaluation of the counselling process, the role of the language and the cultural differences. Case by case and systemic approach were used in the consensual qualitative analysis. *Results:* The psychology counselling process in foreign language was a positive experiences for both the counsellor and the client. The foreign language helped the process (by the function of community and slowing down). The specifics are grabbed by the educational background of the clients (psychology students) and the evaluation (to be submerged in a cultural experience). *Discussion:* The foreign language (English) in the international psychology counselling in the higher education is helping the counselling process. The cultural differences didn't hinder the process. The foreign language was not a barrier rather it was building the rapport between the client and the psychologist, it was functioning as a container, helping the self-reflection process and slowing down in the counselling process. Using the appropriate expressions (reaching for accuracy) or the preference of the second language to mother tongue is helping the counselling process. The international counselling is facilitating the psychologists to the proper language use thus strengthening the dynamics of the separation and the involvement in the counselling process.

Keywords: higher education, psychology counselling, multicultural counselling, counselling in foreign language, consensual qualitative research

IRODALOM

- BOWKER, P., RICHARDS, B. (2004): Speaking the same language? A qualitative study of therapists' experiences working in English with proficient bilingual clients. *Psychodynamic Practice*, 10, 450–478.
- COLLINS, S., ARTHUR, N. (2010): Culture-infused counselling: A fresh look at a classic framework of multicultural counselling competencies. *Counselling Psychology Quarterly*, 23(2), 203–216.
- CONSTANTINE, M. G., MELINCOFF, D. S., BARAKETT, M. D., TORINO, G. C., WARREN, A. K. (2004): Experiences and perceptions of multicultural counselling scholars: a qualitative examination. *Counselling Psychology Quarterly*, 17(4), 375–393.

- COSTA, B. (2010): Mother tongue or non-native language? Learning from conversations with bilingual/multilingual therapists about working with clients who do not share their native language. *Ethnicity and Inequalities in Health and Social Care*, 3(1), 15–24.
- ESPÍN, O. M. (2013): “Making Love in English:” Language in Psychotherapy with Immigrant Women. *Women & Therapy*, 36(3–4), 198–218.
- FOUAD, N. A. (2013) Future of counselling psychology research. *Counselling Psychology Quarterly*, 26(3–4), 227–237.
- GRAFANAKI, S. (1996): How research can change the researcher: The need for sensitivity, flexibility and ethical boundaries in conducting qualitative research in counselling/psychotherapy. *British Journal of Guidance and Counselling*, 24(3), 329–338.
- HALMI ZS. (2014): A diáktanácsadás a 21. század elején. Nemzetközi áttekintés. In: PUSKÁS-VAJDA ZS., LÁSZLÓ N., LISZNYAI S. (szerk.): *Sokszínűség és univerzálák a felsőoktatási tanácsadásban*. FETA Könyvek 9, Budapest. 9–33.
- HILL, C. E., THOMPSON, B. J., WILLIAMS, E. N. (1997): A guide to conducting consensual qualitative research. *The Counseling Psychologist*, 25, 517–572.
- KASSAN, A., SINACORE, A. L. (2016): Multicultural Counselling Competencies with Female Adolescents: A Retrospective Qualitative Investigation of Client Experiences/Les compétences multiculturelles en counseling auprès des adolescentes: une étude rétrospective qualitative des expériences des clientes. *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy (Online)*, 50(4), 402.
- KARNER O. (2016): Életvezetési tanácsadás az Eötvös Loránd Tudományegyetemen: a gyökerek és a jelen. In: KISSNÉ VISZKET M., PUSKÁS-VAJDA ZS., RÁCZ J., TÓTH V. (szerk.): *A pszichológiai tanácsadás perspektívái. Tisztelgői kötet Ritoók Magda 80. születésnapjára*. L'Harmattan, Budapest. 215–221.
- KISS I. (2016): A felsőoktatási diáktanácsadás hatékonysága. In: KISSNÉ VISZKET M., PUSKÁS-VAJDA ZS., RÁCZ J., TÓTH V. (szerk.): *A pszichológiai tanácsadás perspektívái. Tisztelgői kötet Ritoók Magda 80. születésnapjára*. L'Harmattan, Budapest. 221–229.
- KOZEKINÉ HAMMER ZS. (2016): A pszichológiai tanácsadás lehetséges modelljei. In: KISSNÉ VISZKET M., PUSKÁS-VAJDA ZS., RÁCZ J., TÓTH V. (szerk.): *A pszichológiai tanácsadás perspektívái. Tisztelgői kötet Ritoók Magda 80. születésnapjára*. L'Harmattan, Budapest. 59–77.
- KÖVÁRY Z. (2011): Nyelvhasználat, szublimáció és szelf-kohézió a kreatív tevékenységben és a terápiás folyamatban. *Lélekelemzés*, 1, 106–130.
- MCLEOD, J. (2001): *Qualitative research in counselling and psychotherapy*. Sage, London.
- MORROW, S. L. (2007): Qualitative research in counselling psychology: Conceptual foundations. *The Counseling Psychologist*, 35(2), 209–235.
- MORROW, S. L., SMITH, M. L. (1994): Constructions of survival and coping by childhood sexual abuse. *Journal of Counselling Psychology*, 42, 24–33.
- NATIONAL HEALTH SERVICE (2011): Talking therapies. www.nhs.uk/Conditions/Counselling/Pages/Talking-therapies.aspx (Letöltés ideje: 2017. 07. 15.)

- NIÑO, A., KISSIL, K., DAVEY, M. P. (2016): Strategies Used by Foreign–Born Family Therapists to Connect Across Cultural Differences: A Thematic Analysis. *Journal of Marital and Family Therapy*, 42(1), 123–138.
- OROZCO, G. L., BLANDO, J. A. (2010): *Introduction to multicultural counseling for helping professionals*. Routledge.
- POPE-DAVIS, D. B., TOPOREK, R. L., ORTEGA-VILLALOBOS, L., LIGIÉRO D. P., BRITTAN-POWELL, C. S., LIU, W. M. ET AL. (2002): Client perspectives of multicultural counseling competence: A qualitative examination. *The Counseling Psychologist*, 30, 355–393.
- RENNIE, D. L., WATSON, K. D., MONTEIRO, A. M. (2002): The rise of qualitative research in psychology. *Canadian Psychology*, 43, 179–189.
- ROGERS-SIRIN, L., MELENDEZ, F., REFANO, C., ZEGARRA, Y. (2015): Immigrant perceptions of therapists' cultural competence: A qualitative investigation. *Professional Psychology: Research and Practice*, 46(4), 258.
- SANTIAGO-RIVERA, A. L., ALTARRIBA, J., POLL, N., GONZALEZ-MILLER, N., CRAGUN, C. (2009): Therapists' views on working with bilingual Spanish–English speaking clients: A qualitative investigation. *Professional Psychology: Research and Practice*, 40(5), 436.
- STEVENS, S., HOLLAND, P. (2008): Counselling across a language gap: the therapist's experience. *Counselling Psychology Review*, 23(3), 15–23.
- SZENES, M., RITOÓK, M. (2015): A felsőoktatási diáktanácsadás főbb tevékenységi területei. In: *A felsőoktatási diáktanácsadás szakmai irányelvei, szakmai protokollja*. Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület (FETA) www.feta.hu
- TEHRANI, N., VAUGHAN, S. (2009): Lost in translation—using bilingual differences to increase emotional mastery following bullying. *Counselling and Psychotherapy Research*, 9(1), 11–17.
- TUCKWELL, G. (2006): Psychodynamic Counselling, 'Race' and Culture. In: WHEELER, S. (ed.): *Difference and diversity in counselling: Contemporary psychodynamic perspectives*. Palgrave Macmillan, New York. 137–155.
- VINSON, T. S., NEIMEYER, G. J. (2000): The relationship between racial identity development and multicultural counselling competency. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 28(3), 177–192.